

Warszawa, 21-10-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.510.48.2024.JRO

**Pan
Donald Tusk
Prezes Rady Ministrów
ePUAP**

Szanowny Panie Premierze,

w dniu 14 października br. wydana została opinia Komisji Weneckiej i Dyrektoriatu Generalnego ds. Praw Człowieka Rady Europy na temat europejskich standardów regulujących status sędziego¹. **Opinia ta jest w pełni spójna z dotychczas prezentowanym przeze mnie stanowiskiem²**, a także stanowiskiem prezentowanym przez niektóre organizacje pozarządowe (m.in. Helsińską Fundację Praw Człowieka)³. W szczególności, w dokumencie tym stwierdzono, że:

1) osoby powołane na wniosek wadliwie ukształtowanej Krajowej Rady Sądownictwa na urzędy sędziowskie w latach 2018-2024 są sędziami, więc chronią ich konstytucyjne i europejskie gwarancje nieusuwalności, choć zarazem ich powołania są obciążone wadą prawną, która wymaga rozwiązań systemowych. Ani w orzecznictwie

¹ *Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General Human Rights and Rule of Law on European standards regulating the status of judges*, 14 października 2024 r. (nr CDL-AD(2024)029-e).

² Zob. np. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-sn-ustawa-senat-opinia>;
<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/marcin-wiacek-w-mediach-o-krs>;
<https://wyborcza.pl/7,75398,31367834,rpo-nie-mozemy-mowic-ze-neosedziowie-nie-sa-sedziami.html>.

³ Zob. https://hfhr.pl/upload/2024/06/raport_sedzia_czy_nie_sedzia.pdf.

najwyższych sądów polskich, ani w orzecznictwie ETPC i TSUE, nie pozbawiono jednak mocy prawnej wszystkich uchwał wadliwie ukształtowanej KRS, na podstawie których osoby te zostały powołane na sędziów. Jak słusznie zatem wskazuje Komisja Wenecka, zasada proporcjonalności wymaga ustanowienia niezależnego od rządu i parlamentu mechanizmu umożliwiającego indywidualną ocenę każdego z powołań dokonanych na wniosek wadliwie ukształtowanej KRS⁴;

2) decyzja o pozbawieniu statusu sędziowskiego lub o przeniesieniu na wcześniej zajmowane stanowisko powinna podlegać kontroli sądowej, zgodnie z wymogami przewidzianymi w art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Komisja Wenecka trafnie uznaje, że samo umożliwienie osobie zdegradowanej lub całkowicie pozbawionej statusu sędziowskiego wzięcia udziału w ponownym konkursie nie jest wystarczające w świetle standardów europejskich⁵;

3) delegowanie sędziów przeniesionych z wyższego stanowiska na niższe do tymczasowego orzekania na stanowisku dotychczasowym, jest dopuszczalne jedynie pod warunkiem wprowadzenia odpowiednich gwarancji rzetelności decyzji delegacyjnych, a w szczególności określenia precyzyjnych i jasnych kryteriów decydujących o tym, którzy z sędziów będą delegowani, na jaki okres i w jakich przypadkach będą mogli być z tej delegacji odwołani przed upływem określonego terminu⁶;

4) możliwe jest utworzenie szczególnej procedury weryfikacji orzeczeń wydanych przez sędziów powołanych na wniosek wadliwie ukształtowanej KRS, która powinna: i) przysługiwać stronie danego postępowania jedynie w braku możliwości wzruszenia orzeczenia w drodze zwyczajnych środków zaskarżenia (zażalenie, apelacja itd.); ii) mieć przejściowy charakter, tj. obowiązywać jedynie przez pewien okres, po upływie którego podważenie prawomocnych orzeczeń wydanych przez takich sędziów nie byłoby już możliwe; iii) uzależniać dopuszczalność zaskarżenia orzeczenia od wykazania wpływu wadliwego składu orzekającego na treść rozstrzygnięcia; iv) uzależniać dopuszczalność zaskarżenia orzeczenia od wykazania, że ów argument o wpływie wadliwie składu na treść rozstrzygnięcia został wcześniej podniesiony w toku postępowania przed danym sądem⁷.

⁴ *Joint Opinion...*, pkt 32 i 48-49.

⁵ *Joint Opinion...*, pkt 36-37 i 51-52.

⁶ *Joint Opinion...*, pkt 40 i 53.

⁷ *Joint Opinion...*, pkt 42-45.

W tym kontekście nie ulega wątpliwości, że **pozbawione postaw jest przyjmowanie założeń, iż osoby powołane na stanowiska sędziowskie od 2018 r. nie są sędziami, a wydawane przez nich orzeczenia są orzeczeniami nieistniejącymi.** Czym innym jest bowiem, według siatki pojęciowej nauk prawnych, nieprawidłowość umocowania organu władzy publicznej, wynikająca z powołania organu w procedurze obarczonej wadami prawnymi, a czym innym – nieistnienie organu czy nieistnienie rozstrzygnięć podejmowanych przez ten organ. Z opinii Komisji Weneckiej w szczególności wynika – co jest zbieżne ze stanowiskiem RPO – że z wyroków ETPC i TSUE nie można wywodzić tezy, zgodnie z którą powołania sędziowskie czy orzeczenia nie istnieją (nie wywołały skutków prawnych). Skutek tych wyroków jest inny, a ich wykonanie powinno polegać na stworzeniu podstaw ustawowych służących uregulowaniu statusu sędziów powołanych od 2018 r., a także umożliwiających w szczególnych okolicznościach wzruszenie wyroku w stosownej procedurze. Podstawy ustawowe, o których mowa, powinny respektować konstytucyjne wymogi odnoszące się do statusu sędziowskiego (w szczególności art. 180 ust. 2 Konstytucji), a także stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 i art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do opinii Komisji Weneckiej oraz uwzględnienie jej zaleceń w pracach nad reformą porządkującą status sędziów powołanych w latach 2018–2024 oraz wydanych przez nich orzeczeń.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Minister Sprawiedliwości Adam Bodnar

ePUAP

